

VZPOMÍNKA NA VÝTVARNÍKA FRANTIŠKA LIPENSKÉHO

RECOLLECTION OF THE ARTIST FRANTIŠEK LIPENSKÝ

Andrea Plavcová

Česká Lípa; andrea.plavcova@seznam.cz

V Kolíně nad Rýnem zemřel 6. listopadu 2023 František Lipenský, uznávaný výtvarník a českolipský rodák. Narodil se jako Franz Josef Lipensky 1. února 1932 v České Lípě v dobře situované českoněmecké rodině, která vlastnila firmu a dům s obchodem v tehdejší Mostecké ulici (Brückengasse), kde se prodával textil a likéry. Kromě toho měla firma i své filiálky v různých evropských přístavech.

Františkův otec musel jako německý občan narukovat po vypuknutí druhé světové války do Wehrmachtu. V průběhu války se dostal na ruskou frontu, kde sloužil jako důstojník u vojenské rozvědky. Jako válečný zajatec se dostal do tábora v Rosenheimu, odkud se pak vrátil domů. V prvních poválečných letech se Františkovi rodiče rozvedli a matka odešla do Švýcarska.

O výtvarné umění se zajímal již od dětství. Rád maloval, navštěvoval výstavy a galerie. V roce 1949 začal František studovat na Vyšší odborné a střední škole sklářské v Novém Boru u profesorů Hrodka, Hospodky a Libenského. Poté se rozhodl pro pražskou AMU, ale krátce po zahájení studia byl z politických důvodů ze školy vyloučen. Ve studiu pak tedy pokračoval soukromě u malíře Pavla Formana (1920–2008), žáka Františka Tichého a bratra filmového režiséra Miloše Formana. Pavel Forman vyučoval a vedl výtvarný ateliér ve škole v Doksech, než v osmašedesátém roce emigroval do Austrálie. V sochařském řemesle se pak František Lipenský zdokonaloval u Karla Kolaczka

**FRANZ JOSEF LIPENSKY
DAS PLASTISCHE WERK**

Obr. 1. Kniha Franz Josef Lipensky, *Das plastische Werk*, vydaná v roce 1996 v Kolíně nad Rýnem (archiv autorky).

(1898–1959), který nejdříve působil na Ostravsku a od roku 1939 měl svůj ateliér v Liberci.

Při svých studiích na sklářské škole se seznámil i s technologií volné vitráže, kterou později uplatnil při různých výtvarných zakázkách. Na začátku šedesátých let při novém zprovoznění restaurace U stadionu (původně Hotel Alte Post) v Sokolské ulici vytvořil v sále restaurace rozměrnou vitráž s postavami hráčů fotbalového mužstva.

První jeho velkou oficiální zakázkou bylo zhotovení dvou pamětních desek ke čtyřicátému pátému výročí úmrtí spisovatele Jakuba Arbesa, které zároveň připomínají spisovatelovo odsouzení a uvěznění v roce 1873 v České Lípě. Jedna z nich, připomínající Arbesovo věznění, je dodnes umístěna na škole v Moskevské ulici, druhá byla původně na bývalém hostinci U vévody ze Zákup pod českolipskou nemocnicí (dnes přemístěna do dvora radnice).

František byl krátce zaměstnán jako výtvarník na částečný úvazek ve Státním statku Cvikov a ve stejné době si pronajal v domě v dnešní ulici Jindřicha z Lipé čp. 96 v prvním patře místnost na ateliér. Výhodou byla možnost výtvarného podnikání a hlavně umístění ateliéru v blízkosti kavárny a vinárny Union, kde se scházela tehdejší českolipská umělecká společnost. Její výraznou a nepřehlédnutelnou osobností byl jak František Lipenský, tak i svérázný českolipský básník a bavič Standa Holub. Ten pak setkání a zážitky s Františkem popsal ve své knize *Život Holubí* z roku 2005.

Obr. 2. F. Lipenský při práci na bustě T. G. Masaryka v roce 2002 (archiv autorky).

Obr. 3. Oltářní stěna z bronzu a skla ve starokatolickém kostele v Kolíně nad Rýnem z let 1992–1993 (z knihy F. J. Lipenský: *Das plastische Werk*).

Obr. 4. Bronzová socha Čelistky (z knihy F. J. Lipensky: Das plastische Werk).

a restaurování uměleckých předmětů.. Během let zde vytvořil celou řadu drobných i velkých bronzových plastik. Jedno z největších děl, oltářní stěna z bronzu a skla o rozměrech 3x3,5 metru s 350 postavami, je instalováno ve starokatolickém kostele v Kolíně nad Rýnem. V tomto městě stojí i další jeho velké dílo, památník obětem křišťálové noci v roce 1938. Jedná se o monument z bronzu a žuly o výšce čtyři metry.

František Lipenský vystavoval svá díla v Praze, ve Vídni, v Curychu, Bonnu, Kolíně nad Rýnem, Stuttgartu, Baden Badenu, Wiesbadenu a Mnichově. Jeho dílo je zastoupeno ve sbírkách Zinn-Museum Kulmbach, Adenauer Haus Röhndorf, Binding Stiftung Liechtenstein, Gottlieb Duttweiler Institut u Curychu, Grundig Stiftung, A. W. Mellon Foundation v New Yorku, Sammlung Gerling v Kolíně nad Rýnem a dalších.

Na své milované rodné město ale nikdy nezapomněl. Při svých návratech do České Lípy vzpomínal na starou zástavbu, rodný dům, přátele a známé. Svým dětem pokaždé povtařivě vyprávěl příběhy lidí z České Lípy z období druhé světové války a po ní. Pamatoval si i jména sousedů z dětství. Trápilo ho pouze zboření staré zástavby v okolí Unionky, kde vyrostly dva hranaté obchodní domy. Při dalších návštěvách po roce 1989 již s povděkem kvitoval, že se Česká Lípa postupně mění k lepšímu, domy mají nové fasády a město je mnohem barevnější.

Byl to opravdu velký českolipský patriot, Českou Lípu považoval za krásné město, a proto jí věnoval bronzovou bustu T. G. Masaryka umístěnou na fasádě radnice, a mu-

Koncem šedesátých let začal František Lipenský vyučovat ve škole výtvarnou výchovu a pronajal si dvě místnosti v bývalé městské šatlavě ve Věžeňské ulici čp. 189 (dnes Archeologické oddělení VMG), kde si zřídil nový ateliér, je muž říkal Dům umělců. Výtvarník ke své sochařské tvorbě využíval různé materiály, hlinu, dřevo, kámen i bronz. Častým námětem jeho obrazů bylo Máchovo jezero s loděmi a okolní krajina. V ateliéru se scházeli Františkovi přátelé a častým návštěvníkem býval i Ivan Köhler, nadaný fotograf českolipského muzea.

Uvolněné společenské prostředí malého města na konci šedesátých let minulého století bylo vhodným obdobím, kdy se mohl František věnovat zcela svobodně volné umělecké tvorbě. Skončil proto se školní výukou. Přitom stále spolupracoval při obnově českolipského skautského hnutí a byl vedoucím oddílu vodních skautů. Politické ovzduší ve státě ho však začalo omezovat, a tak se rozhodl získat roční vízum a povolení k cestě do Jugoslávie.

V roce 1969 odjel s platným vízem bělehradským rychlíkem do chorvatského Osijeku a odtud odcestoval s pomocí příbuzných do Rakouska. Pokračoval pak do Švýcarska a odtud vedla jeho cesta do Rheinbachu v SRN. Po několika přechodných pobytech se nakonec na dlouhá léta usadil v Kolíně na Rýnem, kde začal vyučovat na gymnáziu výtvarnou výchovu. Věnoval se pak volné umělecké tvorbě

zeu bronzovou plastiku Volavky, umístěnou v atriu loretánského ambitu. Ve sbírce českolipského muzea je rovněž šest jeho obrazů na plátně a na sedmdesát kreseb, akvarelů a grafických listů. V historické expozici muzea je umístěn model jezdecké sochy Jindřicha z Lipé, který vytvořil v roce 2002. O realizaci sochy a jejím umístění však nebylo rozhodnuto.

Za svou tvorbu obdržel František Lipenský v roce 2006 čestnou cenu Evropské unie umění za celoživotní dílo. Letos 1. února by František Lipenský oslavil 92 let.

Obr. 5. F. Lipenský přebírá v roce 2006 v Praze cenu Evropské unie umění za celoživotní dílo (archiv autorky).

Obr. 6. F. Lipenský v posledních letech života (archiv autorky).

ABBILDUNGEN

Obr. 1. Franz Josef Lipenský's Buch „Das plastische Werk“, erschienen 1996 in Köln (Archiv des Autors).

Obr. 2. F. Lipenský während der Arbeit an der Büste von T. G. Masaryk im Jahr 2002 (Archiv des Autors).

Obr. 3. Altarwand aus Bronze und Glas in der altkatholischen Kirche in Köln von 1992–1993 (aus dem Buch F. J. Lipensky: Das plastische Werk).

Obr. 4. Bronzestatue von Cellospielerin (aus dem Buch von F. J. Lipensky: Das plastische Werk).

Obr. 5. F. Lipenský erhält 2006 in Prag den European Union of Arts Lifetime Achievement Award (Autorenarchiv).

Obr. 6. F. Lipenský in seinen letzten Lebensjahren (Archiv des Autors).

Übersetzt von Petra Sochová